

ait S. Hieronymus. Quamvis enim non omnia in SS. Scripturis æque utilia sint; nihil tamen inutile in iis est, cum et illa, quæ videntur inutilia, conducant vel ad commendandas perfectiones divinas, vel ad integratatem, ornatum et gratiam, vel ad ingenuitatem ac simplicitatem narrationis, quæ magna sunt adjumenta et ornamenta veritatis. Demum edicito, Catechista, quandonam et ubi palatia exstrebant Apostoli, qui ad instar Ducis sui vix habeant, quo caput reclinarent? quandonam divitiis affluebant in omni vita sua pauperrimi ad exemplum et præscriptum Magistri? quandonam ceu Magnates terræ dominatum in homines aut affectarunt aut exercuerint, omnibus omnia facti et servi servorum?

Obj. VI. Tandem Canon SS. Librorum, non dissidentibus Christianis, primum fuit confectus post sexaginta annos a Christi morte: quidam existimant; editum fuisse Adriano imperante circa annum centesimum decimum septimum æræ Christianæ: JOANNES CLERICUS illum Novi Testamenti Canonem circa Seculum XIII. a peritis quibusdam deceptoribus procusum atque obrisse obtrusum contendit. Ubinam antiquitas, authentia, divinitas?

LE CLERC, *Biblioth. Ancienne et Moderne*, Tom. XXII. P. II. A. 4.

RESP. Ridicula plane objectio, quæ Libros N. T. incerte auctoritatis arguit ex eo, quod eorum collectio facta non fuerit, antequam scripti essent omnes Libri. Editi autem sunt diversis temporibus, prout sese offerebat occasio ab anno XL. usque ad annum XCVII. æræ Christianæ; at statim a sua editione cum eadem observantia servati, qua ante Canonis confectionem. Nonne ridiculum contendere, quod Libri posteriores Horatii vel Martialis non sint genuini, eo quod collectio omnium operum utriusque Poete non fuerit confecta, nisi multis annis post editionem priorum operum? Imo teste Eusebio jam tum S. Joannes divinorum Librorum Canonem fecit, et perlatis jam in omnium ipsiusque Joannis notitiam tribus Evangelii, ea et veritatem scriptorum suo testimonio confirmasse dicitur. Illud CLERICI deliramentum hisce exploditur: Canonem Ecclesiæ Catholice a Concilio Tridentino promulgatum PP. Tridentini acceperunt a Concilio Florentino; hoc a Concilio Romano sub Gelasio Papa; hic ab Augustino; iste ab Innocentio I. in epistola ad Exuperium ineunte Seculo V., item a Concilio Carthaginensi III. de anno CCCXCVII. a Synodo generali VI. approbato; ac tandem per traditionem continuam a temporibus Apostolorum hunc Canonem accepit Ecclesia, Apostoli a Christo vel a Spiritu sancto eundem edocti. Hac vero Traditione Apostolica destitutus CLERICUS omni destituitur auctoritate suorum Bibliorum contra incredulos evincenda.

§ III. COROLLARIA.

Nituntur itaque adducta pro authentia et theopneustia utriusque V. ac N. Testamenti momenta et testimonia quasi congenitis veritatibus ejusmodi: non omnes insanient homines; in fraudem uno omnes ore consentire non possunt; non sunt omnes mendaces in uno seculo, et sinceri in altero; nec universum genus humanum conspirat ad decipiendum aliquem; nec aliquis toti generi humano illudere potest. Sphalmata item antilogica, geographica, genealogica, elliptica et cujuscumque nominis (quæ SS. Scripturis exprobant

ceti vitia Increduli) dudum apud Patres primorum seculorum complanata deprehendes; et abunde suppeditant hodie eruditissimi interpretes, cumpromis vero nostrum hic Magisterium SS. Scripturarum. Malim ego, et boni omnes mecum, sequi in SS. Scripturarum veneratione Doctores maximos HIERONYMUM et AUGUSTINUM, quam vesanos Theistas: « multa dicuntur in Scripturis, quæ videntur incredibilia, et tamen vera sunt; neque enim valet natura contra naturæ dominum.... omnia, quæ illis continentur, vel de Jesu Christo dicta sunt, vel propter illum; quæque figuris involuta sunt, si quædam velut sub uno aspectu quasi contexta ponantur, ita conjugunt in contestatione Christi voces suas, ut cujusvis obtusi surditas erubescat... sanctæ Scripturæ non temerarios et superbos accusatores, sed pios et diligentes letores desiderant. »

Epist. ad Vitalem... Libro XII. contra Faustum... Libro contra Adimant.

SECTIO III.

RELIGIO CHRISTIANA SPLENDIDISSIMIS UBIQUE MIRACULIS CONFIRMATA.

§ I. PRÆCOGNITA.

I. Si veritatis præcones doctrinam, quam vel in Libris divinis revelatam, vel sibi a Deo inspirante communicatam annuntiant, prodigiis consignent; certum est, quod et ipsi sint legati divini, et ipsorum doctrina vere divina. Nam solus Deus operari potest vera MIRACULA, et doctrinam, quam vult credi divinam, munire debet sigillo, quod sit pariter a solo Deo; cuiusmodi autem non est, nisi sigillum supernaturale ac miraculosum, quo sive doctrina, sive missio illius, qui doctrinam promulgas, firmatur ceu vere divina. Impossibile, Deum verum et infinite veracem aut sua auctoritate fulcire falsitatem; aut assequi non posse, quod intendit per Miracula, ut vera doctrina a falsa discernatur; aut a Deo abripi homines in errorem ineluctabilem. Id quod maxime indubitatum pro casu, quo publica interpellatione invocatur Deus, ut ostendat sui Legati missionem divinam, et doctrinæ a se revelatae veritatem.

Hujusmodi casus exstant Exodi VII. 12. 20. 22... VIII. 6. 7. 17. 18. Et in Actibus Apost. C. XIX. 41. 47.

Est ergo hoc argumenti genus altiori indagine dignissimum, præsertim cum PRADESUS obstupescente orbe Catholicæ non ita pridem defenderit, omnes morborum curationes a Christo peractas, si spectentur seorsim a prophetiis, æquivoca esse Miracula: aut nisi eæ curationes confirmantur per anastases mortuorum, similes esse iis, quas fecit Esculapius. VOLTAIRE autem, TOLANDUS et POMPONIUS cum Spinozistis, Naturalistis et quibusvis aliis hujus generis Philosophastris quævis facile Miracula ceu inania et ridicula explodunt.

PRADESIUS in Thesibus Publicis de anno 1731. 18. Novemb. Contra quem vide *Lettres à l'Auteur du Traité des Miracles*, 1767, VOLTAIRE in *Dictionnaire Philosophique*. verbo *Miracles...*

II. De Prodigis Veteris Testamenti cum primis a Mose patratis abunde dictum, ubi de Lege Mosaica. De Miraculis Novi Testamenti, que primum Jesus Christus, tum Apostoli et primi Ecclesiae Sancti patrarunt, praecipua hic disceptatio est. Erant quippe MIRACULA testimonium veritatis plane necessarium, usque dum prophetiae implerentur. Prædictum namque, quod Messias sit conversurus gentes; atqui fieri possit haec conversio, nisi per Miracula seu complementum illius Prophetiae? Priusquam ergo Christus moreretur et resureret, fieretque gentium conversio, needum impleta erant omnia; proin toto tempore fuit necessitas Miraculorum; et apud Judeos, ut Messiam, quem exspectabant, in Jesu Christo certissime recognoscerent; et apud gentiles, ut iis testatum faciant, quod Apostoli et præcones Evangelii loquuntur Dei nomine. Posthac vero non item, cum prophetiae impletæ Miraculum sint subsistens, et satis jam cognita est falli nescia auctoritas Ecclesiae, in cuius judicio fideles secure acquiescent.

Sunt vero Miracula a Christo et Apostolis patrata quam multa, tam vera et splendida, quæ dum referuntur a Scriptoribus sacris, merentur omnem fidem: plerique enim fuerunt testes de visu, alii ex certis relationibus testimoniis de visu eadem acceperunt; nec deerat aut voluntas aut dexteritas, ab eventibus naturæ Miracula discernendi. Scriptorum autem sinceritas vel exinde liquet, quod referant miracula Christi et Apostolorum non in tenebris ignorantiae facta, sed eo tempore, quo florentissimæ erant scientiæ; non clam, sed palam; non coram iis, qui jam erant fideles, sed coram incredulis et obstinatis Judæis, irrisoribus ac hostibus doctrinae Christi; coram iis, qui artes fallendi omnes apprime callebant; et quis Christi ac Apostolorum versutias detexisset facilius, quam Judas? Verum nec infensissimi hostes (Celsus, Porphyrius, Judæi, Gentiles et Apostatae) ausi negare Miracula, sed in omnes se partes torquebant, jam diabolo ea adscribentes, jam Christum peccatorem blasphemantes indignum virtute thaumaturga, jam nescio quas artes in iis fabricandis prætexentes; quorum impietatem vel sola confessio Judæ, *peccavi tradendo sanguinem justum*, valide constringit.

Nostrum ergo in re tanti momenti studium esto præcipuum, genuinam MIRACULI notionem dare, veri a falso discrimen statuere, et Miraculorum tam existentiam, quam vim et efficaciam evincere pro veritate Christiana non infringendam.

§ II. THEMATA.

I. *Miraculum est opus sensibile, notum ac bene testatum, quod in se et in adjunctis suis consideratum, omnes naturæ tam corporeæ, quam incorporeæ vires transcendit, factum ad invocationem Dei appellati in testem veritatis, quæ seu divina annuntiatur.*

PROBATIO. MIRACULUM, quod sit effectus sensibilis, rite distinguitur ab effectibus gratiæ invisibilis, qui tametsi verissimi sint, tamen vim testimonii non habent: quod sit opus notum ac bene testatum, differt a Miraculis duntaxat privatis, quæ ulteriore probatione indigent: quod omnes totius

naturæ vires superet, excludit causam naturalem, et a miris naturæ decernitur: quod invocationem Dei seu necessariam involvat, hominis impotentiam et Dei preces hominis sigillo divino confirmantis omnipotentiam exprimit: quod de veritate a Deo veniente additur, principalis scopus est Miraculi; quo cœu firmissimo arguento veritas Religionis Revelatae stabilitur.

Si effectus Miraculosus in se spectatus nullis unquam naturæ viribus produci valeat, dicitur Miraculum quoad substantiam: si vero secundum se spectatus nature quidem vires non excedat, quoad modum tamen et ordinem faciendi (velut subita morbi gravissimi depulsio) Miraculum dicitur quoad modum: si is effectus præstatur a Deo, qui a natura saltem in tali statu præstari nequeat (uti productio vite in mortuo) dicitur Miraculum supra naturam: si eo modo producitur a Deo, quo nequit a natura procedere (e. g. sanatio Naamani in Jordane) Miraculum dicitur præter naturam: si remanente in effectu dispositione contraria, illum tamen efficit Deus (uti vel stationem vel retrogressum Solis) Miraculum contra naturam appellari solet.

Cum autem quodvis veri nominis MIRACULUM nulla ex parte repugnet; Dei item perfectio et potentia sit infinita, nec actioni causarum secundarum alligata, nec illarum ordini subjecta, nec ab iis in agendo dependens, potens autem pro suo absoluto in omnia creata domino illum ordinem immutare, suspendere, interrumpere, et effectus ab eodem independentes producere; quis sanæ et probæ mentis ambigat, Miracula effici posse?

II. Existunt descripta hactenus Miracula, præsertim Christi et Apostolorum.

PROBATIO. Pleni sunt libri vere divini N. T. summis Christi et Apostolorum prodigiis, quies omnigenæ infirmitatis curatio solo verbo effecta, morbi sine numero et in momento temporis depulsi, surdis audiendi, mutis loquendi et cæcis videndi facultas subito reddita, panis iterato multiplicatus, sedatum uno verbo furibundum mare, idem sub calcante pede solidatum, frigida jam cadavera ad vitam revocata fuerunt; et quidem publice coram amicis et inimicis, in Galilæa, in Judæa, ac prope in universo orbe; et quæ conscripta sunt a testibus coævis aliis de visu, MATTHÆO et JOANNE, aliis de certo auditu, MARCO et LUCA, quorum libri primo jam Christi aëvo prodierunt, tunc jam citati et a SS. Patribus et ab Ethniciis illorum impugnatoribus; a testibus veracibus, qui nihil commodi ex falsa relatione percepturi essent, imo ex vera narratione mali plurimum ipsamque mortem retulerunt; a testibus publicis, qui Hierosolymæ, Athenis et Romæ, mediis in urbibus, in cœtibus Sapientum, et coram Magistratibus ea prædicarunt; a testibus invictis, quorum sapientia cessit tandem potentiorum in terris ingeniorum pervicacia, nec cessit nisi convicta doctrinæ ac Miraculorum summa vi et auctoritate, uti de Ignatio, Polycarpo, Justino, Irenæo, Athenagora, Origene, Cypriano et aliis certum, qui ante suam ad Christum conversionem in Paganismo eminuerunt; a testibus, quorum integritas et auctoritas ipsorum hostium fidem merebatur, ex Judæis JOSEPHI, qui Jesum vocat mirabilium operum effectorem, et veterum Talmudistarum, ex Paganis PORPHYRII qui Christum per sua Miracula dicit hominem pium et immortalem factum, JULIANI, qui asseverat, Jesum sanasse cæcos et claudos, et dæmone correptos

CELSI in Christo agnoscentis hominem, qui naturæ leges inverteret, et Deos ipsos cogeret, ut aiebat Porphyrius, TIBERII, qui auditis Christi per Syriam Miraculis Christum Diis accenseri voluit, ADRIANI et SEVERI, qui propterea tempa Christo destinaverant; denique a testibus, quorum scripta ad nos integra et pura pervenerunt, cum nullum depravationis vestigium deprehendi, et vel auctor vel tempus vel ratio factæ depravationis nulla proferri possit; et Deo sic ordinante ad confirmandam Miraculorum fidem ne unus quidem eorum, qui a suscepto Christianismo defecerunt (vel ad primævam superstitionem reversi, ut Simon Magus, vel ad errores ac heres doctrinæ Apostolicæ oppositas conversi, ut Ebion, Cerinthus et Nicolaitæ) adversus Christi et Apostolorum Miracula reclamaverit.

Dixit Christus Apostolis : *Infirmos curate, mortuos suscitare, leprosos mundate, dæmones ejicite.* MATTH. X. 8. Fatentur Judæi : *Notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Jerusalem; manifestum est, et non possumus negare.* ACT. IV. 16. Confitentur etiam Principes Sacerdotum : *Carcerem quidem invenimus clausum... aperientes autem, neminem invenimus.* ACT. V. 23. His adde ACT. IX. 40. ACT. V. 3. 11. 38. ACT. XIII. 8. ut mirum non sit, auctam esse continuo credentium multitudinem, quin multam Sacerdotum turbam obedivisse Evangelio. ACT. V. 7. 16.

III. *Vera Miracula a falsis discernendi Regula, quam dedit Moses pro V. T. et Christus pro N. T., quando nempe Miraculum abducit vel a Deo ad idolatriam, vel a Christo ad sectas falsas, certissima est.*

PROBATIO. Falsa est Religio omnis, quæ non adorat, quæ non amat unum ac verum Deum, et unigenitum Dei Filium Jesum Christum, quippe deficiens quoad prima et primaria fidei morumque præcepta. Ergo et Miracula, quæ falsa Religio prætexit, falsa sunt, cum vera Miracula, quæ Deus æterna veritas facit solus, nonnisi testimonia veritatis sigillaque divinæ Religionis esse possint. Vera proin et divina indubie fuerunt uti Mosis, ita multo magis Christi et Apostolorum Miracula, utpote ad unius Dei gloriam, ad solidæ pietatis imperium, ad subversionem regni diabolici tendentia; contra quæ Inferorum portæ universas mundi et tenebrarum potestates armaverunt; et quæ demum si non Deum, sed Dei hostem Diabolum haberent auctorem, nullum esset aut unquam fuisse medium discernendi veram a falsa Religione, quod bonitati, sapientiæ ac providentiæ divinæ omnino repugnat.

Vide DEUT. XIII. 1. 2. 3. MARC. IX. 38.

Nec est, quod justæ aut metuat MOSHEMIUS, ne hæc discernendi Regula rudibus sit diffcillima, eo quod similia veris falsa etiam Miracula Deus permisit ac permittat pro errore; aut oeconomiam divinam arguat ob relictam in ipsis etiam Miraculis obscuritatem, penitus dissipandam, si nullius omnino generis Miracula in confirmationem erroris Deus permetteret. Non enim cogitationes meæ cogitationes vestræ, neque viæ vestræ viæ meæ, dicit Dominus, apud ISAIAM. Attamen tam evidenteribus veritatis divinæ sigillis communivit veram Religionem Deus, ut in eo, qui rem mature ponderat, dubium saltem prudens excludat omne; et Miracula Mosis ac Prophetarum, Christi et Apostolorum rite comparata cum signis Magorum facile quivis internoscat majora ac splendidiora.

Qui omnimodam circa Religionem expostulat evidentiam, audiat PASCHALEM, quem quidem VOLTAIRE omnium minime sustinet adversarium, a se dudum (quod multoties promiserat) confutandum, at needum confutatum : « Satis est luminis pro iis, qui videre cupiunt, et satis tenebrarum pro iis, qui aliter dispositi sunt : satis claritatis, ut illuminentur electi, et satis obscuritatis, ut reprobi excecentur, et satis luminis, ut inexcusabiles sint et condemnentur ». Ita PASCHAL 18. *Pensées sur la Religion.*

IV. *Vera Miracula veræ Religionis demonstratio sunt divinissima.*

PROBATIO. Ex unanimi omnium sensu potestas MIRACULORUM soli Deo propria est ceu causæ principali : Deus ex notione Miraculi invocatus testis veritatis ceu divinæ mirabilibus operibus loquitur, ut ait S. AUGUSTINUS, nempe dum continuo claudus libere ambulat, surdus audit, mutus loquitur, cæcus videt, mortuus ad vitam reddit. Est ergo Miraculum Dei loqua, quæ naturæ Domini loquentis majestate et doctos et indoctos monet, atque ad oculos animumque pertingit; sed rebelles instar Pharaonis indurat, dociles instar Constantini M. perducit ad salutem : est testimonium Dei, cuius infinitæ veracitati, bonitati, sapientiæ ac providentiæ evidentissime repugnat, loqui et testari per Miracula, nisi pro veritate; ut ne hominem Deus ipse determinet invincibiliter ad errorem per medium ex natura sua determinatum, ut sit sigillum et testimonium veritatis ac divinitatis. Atque inde est, quod Deus in Veteri, Christus, Apostoli et apologete Religionis Christianæ in Novo Testamento usi sint argumento Miraculorum ; et quotquot vel Mosi crediderunt, vel Christo nomen dederunt, ac proinde orbis propemodum universus in hujus argumenti robur invictissimum consenserit. Inde est, quod suam Judæis incredulitatem Christus exprobaverit tanquam inexcusabilem, eo quod viderint Miracula Christi, et nihilominus suam Christo divinitatem abnegaverint; judicavit ergo Christus, veris Miraculis inesse vim demonstrandi et suam et sue doctrinæ veritatem ac divinitatem, verisimeque dixit æterna veritas : *si opera non fecisset in eis, quæ nemo aliud fecit, peccatum non haberent.* JOANN. XV. 24.

Quapropter tametsi sole de CHRISTO prophetiae aliave ex V. T. argumenta pro adventu Messiae, hunc esse Messiam invicte non probarent; quin et doctrina Christi Nicodemo videri posset difficultis, obscura, atque ex eo suspecta, quod Pharisaorum traditiones destrueret; tamen ad eximiam lucem illam et majestatem tot tantorumque signorum, quæ fecit Jesus, ut veteris Testamenti de se elogia illustraret, ut adimpleret vaticinia, ut doctrinam et missionem suam ceu vere divinam comprobaret; fugata procul omnis obscuritas, sublata difficultas et dissipata suspicio est. Itaque si hoc Deus debet hominibus, ut ne in errorem eos inducat, quod certe fieret, si Miracula æque pro falsitate ac pro veritate doctrinæ militarent : hoc debent homines Deo, ut quam Miraculis (quæ nemo aliud facere potest) insignitam instituit, omnes recipient ac tueantur ceu veram vereque divinam Religionem.

Obj. I. Miraculum antehac descriptum, est omnino impossibile cen illud, quod fieri dicitur contra naturam, cujus leges sunt immutabiles, et contra

quas fieri quidquam posse, ipse negat AUGUSTINUS. Ad hæc si Miraculum excedere debet vires naturæ, quis scit, quoisque se illæ extendant? Demum Deus jamdum ab initio prævertit omnem mundi imperfectionem, ut nulla deinceps mutatio per Miraculum esset necessaria; siquidem haud deceat divinam omnipotentiam, non posse assequi suum finem per leges naturæ; et opus quodvis miraculosum reipsa effectus finitus est.

Ita SPINOZA, Tract. Theol. polit. c. 6. VOLTAIRE, *Dictionnaire Philos. art. Miracles*. BAYLE et Increduli fere omnes proterve in rem suam citantes AUGUSTINUM de Genesi ad litteram L. VI. C. 13.

RESP. Ubinam Deus statuit, nunquam se acturum supra leges et vires naturæ, aut ex supremo absolutissimo dominio? Numquid prævidit Deus uti minimos eventus et minimas horum circumstantias, ita necessitatem Miraculi in iis, quæ solis naturæ viribus haud fieri possent? et omnipotentiae decedat quidquam, si ex sapientissimo fine aut non omne id agat, quod agere cum possit, agere non vult; aut leges naturæ, quas libere tulerit, aliquando suspendat vel infringat, opera mutans, ut ait AUGUSTINUS, consilia non mutans; idque ob regnum gratiæ, cui omnia inferiora Deus voluit ancillari? «Sic ergo instituit, docet ANGELICUS, naturæ cursum, ut tamen præordinaretur in æterna sua voluntate, quod præter cursum istum quandoque facturus erat.» Et HIPPONENSIS: «quomodo est enim contra naturam, quod Dei fit voluntate, cum voluntas tanti ubique conditoris conditæ rei cujusque natura sit? portentum ergo fit non contra naturam, sed contra quam est nota natura:» ac si dicat, non est contra ordinem naturæ in principio spectatum, quod est decretum Dei immutabile; non est contra leges naturæ generales et fundatas in ipsa rerum essentia, quæ sunt prima principia per se nota; non est contra leges etiam particulares respectu Dei, cui eu auctori suo perfecte subjacent, sed respectu nostri, qui eas leges aut suspendi aut immutari aut superari cum admiratione suspicimus.

Esto, Miraculum effectus sit in se finitus, ut vita mortuo reddita; at omnes causarum secundarum vires supererat, et sine illarum interventu producitur; requirit ergo potentiam supremam et infinitam ab omni alia causa independentem et nullis terminis circumscriptam. Nonne mundus etiam et homo entia sunt finita, quin a causa finita esse possint? Demum in casu, quo ad Dei invocationem reipsa effectus ponitur natura superior, æque pertinet ad Providentiam divinam, nos ab errore immunes præstare, sive cognitas sive incognitas etiam naturæ vires is supererat, cum si cætera adsint, secundum communem hominum æstimationem nihil determinet Providentiam, ut testimonium suum potius affigat operi incognitis etiam naturæ vires, quam duntaxat cognitas, omnium judicio excedentis.

Ita S. AUG. L. XXI. de Civ. c. 8. D. THOMAS Q. VI. de Miraculis, art. 1.

Obj. II. Ordo rerum naturalis probatur perpetuo experimento, ac proinde pro hoc ordine contra Miraculum (quod est contra aut supra naturam) stat præsumptio, ita ut, si testimonium de patrato non sit ejusmodi, ut majus foret Miraculum, si fallerer testimonium, prorsus nullam fidem Miraculum mercatur. Miracula Christi et Apostolorum coram paucis et indoctis patrata, et ad alios rumore vulgi perlata sunt, sed popello rudi in his non fidendum; aut quot demum testes necessarii sunt ad verum Miraculum? aut cui bono

sint Miracula, si ipsa quoque probanda sint? Tandem multitudo testium ipsa præjudicat veritati Miraculorum: nam si horum testium plures (ut factum non semel) ad aliam Religionem transeant, hoc ipso Miraculorum, uti Religionis quam deserunt, falsitatem profitentur.

Ita ROUSSEAU, *Emile* P. III. pag. 101. HUMIUS in Libro : *Philosophische Versuch von den Wundern*. X. p. 254-277.

RESP. Næniæ incredulorum! Non fit testimonium contra testimonium in casu Miraculi, prout HUMIUS contendit; nam 1º. ordo naturæ non testatur, omnia in mundo fieri juxta leges naturæ, et nihil fieri posse supra leges naturæ; sed abstrahit ab utroque: 2º. testimonium plurium fide dignorum realis probatio est facti Miraculi, nisi obstet testificatio contraria aliorum itidem probatorum testium: 3º. ni valeant prædicta; ergo quidquid vel ego vel aliis mihi notus non fuerit expertus ipse, incredibile erit, omniaque recens inventa ac excogitata falsitatis argui poterunt, quia antehac incognita: 4º. reipsa ingens prodigium foret, si Miracula in Scripturis relata genuina non essent; tum quia impossibile non est Miraculum, sed incredibile, Deum suæ doctrinæ unice veræ et vere salvificæ sigillum quoddam divinitatis imprimere non posse; tum quia reipsa sine Miraculo ea fieri non poterant, quæ sacra Scriptura enarrat; tum quia facta esse per Miraculum, tot tantique testes, astutia et furor hostium incassum ea infestans, lux publici testimonii, et rei ipsius summa gravitas evincunt.

Altera æque indigna viro cavillatio est; et quia ex locis communibus, qui si hic probarent quicquam, nihil plane valeret ullum seu testimonium seu experimentum humanum, cum horum rarissima sint exempla, quæ non indigeant nova probatione; et quia factis apertissimis ac testatissimis ea adversatur, prout exhibet Thema II. Demum quam vile ac lepidum tertium illud HUMIUS experimentum! Num ignorat, præter Judaicam et Christianam Religionem proferri nullam posse, quæ per Miracula sit introducta? sola Ethnorum, Mahumetanorum aut Haereticorum præjudicia de veritate suæ sectæ adversus reale ac probatum testimonium Hagiographorum æque parum valere, ac incredulorum machinas contra quodvis Christi et Apostolorum Miraculum? plus valere auctoritatem paucorum etiam testium de visu ac quidem hostium veritatis per Miracula confirmatæ, quam milliones testium nulla experientia instructorum? reipsa hostium veritatis Christians (qui sunt Judæi, Gentiles et Mahumetani) testimonia de Miraculis Christianorum non everti per sua de propriae sectæ veritate præjudicia? Nam tametsi haec ipsi Miracula impugnat veluti sigilla Religionis unice veræ et salvificæ; vere tamen patrata esse, non diffitentur; id quod requiritur ac sufficit ad rationem testimonii, cum ad istam nihil faciat illud aut præjudicium, aut opinamentum mere humanum de propriis sectis.

Obj. III. Verum ad quid probatio veræ Religionis per Miracula, cum et Magi in Ægypto sua Mosi opposuerint pro falsa Religione, ac Deus ipse jubeat divinitatem Miraculorum probare ex doctrina, in cuius probationem ea fiunt, quod sine vitio circuli intelligi non potest.

Ita ROUSSEAU, *Emile*, citans Deuteronomii c. XIII.

RESP. 1º. Tametsi concedatur, quod quidem falsissimum est, posse a Deo tribui diabolo virtutem vere thaumaturgam, tamen certum, quod sine nostra